

Beogradska deklaracija

Poziv za sistemske promene u zdravstvu Srbije

Udruženja pacijenata Srbije upućuju ovaj dokument donosiocima odluka sa ciljem unapređenja zdravstvenog sistema i dostupnosti kvalitetne zdravstvene zaštite svim građanima.

1. STANJE ZDRAVLJA NARODA

Po stopi smrtnosti nalazimo se na samom vrhu Evrope, iako nismo rekorderi po oboljevanju. Suočavamo se sa problemom nezdrave ishrane, visokog procenta pušača, prekomerne upotrebe alkohola i nedovoljne fizičke aktivnosti. Građani uglavnom kasno traže lekarsku pomoć, kada bolest već uzme maha. Zdravstveni sistem ne funkcioniše optimalno ni za pacijente, ni za zdravstvene radnike. Kada se konačno postavi dijagnoza, često nedostaju adekvatni lekovi koji bi omogućili oporavak i poboljšanje kvaliteta života.

2. PREVENCIJA I ŽIVOTNE NAVIKE

Prevenција je ključ boljeg zdravlja, a za njenu implementaciju ne treba neophodnih finansijskih sredstava - potrebna je pre svega politička volja i sistematski pristup. Dok god ne promenimo životne navike stanovništva, imaćemo visok nivo rizika od oboljevanja od najtežih bolesti.

Ključni problemi u ponašanju:

- Nezdrava ishrana i nedovoljna zastupljenosti voća i povrća
- Visokog procenta pušača, uključujući pasivno pušenje u zatvorenim prostorima
- Prekomerna upotreba alkohola
- Dostupnost i masovno korišćenje psihoaktivnih supstanci
- Nedovoljna fizička aktivnost

Sve navedeno negativno utiče na javno zdravlje i zahteva sistemske mere prevencije.

3. RANA DETEKCIJA BOLESTI

Rana detekcija je od vitalnog značaja za bolju prognozu pacijenta. Kod nas dominira kasno otkrivanje bolesti, kada je mnogo teže postići ozdravljenje.

Problemi:

- Odsustvo obaveznih sistematskih pregleda
- Kasno otkrivanje melanoma i drugih malignih oboljenja
- Dijagnostikovanje bolesti u uznapredovalim stadijumima
- Nedovoljno razvijeni skrining programi

Potrebno:

Sistemska kampanja za prevenciju i ranu detekciju bolesti. Bez toga i dalje će biti previše pacijenata u terminalnim stadijumima kojima nećemo moći da pružimo adekvatnu pomoć.

4. VAKCINACIJA

Obuhvat vakcinacijom dece i odraslih postaje ozbiljan problem javnog zdravlja. Antivakterski pokret dobija na snazi, što dovodi do alarmantnih posledica.

Posledice:

- Učestala pojava malih boginja
- Nepotrebna smrtnost starijih od gripa, pneumokoknih infekcija i drugih bolesti koje se mogu sprečiti
- Katastrofalan obuhvat HPV vakcinom: 8% (u Hrvatskoj 50%)
- Zemlje koje sistematski primenjuju HPV vakcinu gotovo su eliminisale rak grlića materice
- Srbiji će, ovim tempom, trebati nekoliko stotina godina da postigne slične rezultate

5. PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Primarna zdravstvena zaštita je prvi nivo kontakta građana sa zdravstvenim sistemom. U Srbiji se sprovodi kroz domove zdravlja koji obuhvataju: opštu medicinu, pedijatriju, ginekologiju, patronažu, kućno lečenje, stomatologiju, dijagnostiku i specijalistične službe.

Načela zdravstvene zaštite:

- Poštovanje ljudskih prava
- Pravičnost
- Sveobuhvatnost
- Pristupačnost
- Kontinuiranost
- Stalno unapređenje kvaliteta
- Efikasnost

Ključne komponente:

- Preventivne mere: vakcinacija, sistematski pregledi, savetovanje, rano otkrivanje
- Kurativne mere: dijagnostika i lečenje akutnih i hroničnih bolesti
- Patronaža i kućno lečenje: nega i lečenje u kućnim uslovima
- Dentalna medicina: osnovna stomatološka zaštita
- Specijalističke službe

6. ULOGA IZABRANOG LEKARA

Izabrani lekar opšte medicine ima široke kompetencije, ali nedovoljno vremena i sistemske podrške da svoje znanje iskoristi optimalno.

Potencijal:

Uz adekvatnu organizaciju rada, smanjenje opterećenja (do 26 pregleda dnevno) i odgovarajuću materijalnu nadoknadu:

- Lekar opšte medicine bi mogao rešiti 80% zdravstvenih zahteva
- Specijalista opšte medicine do 95% zdravstvenih zahteva
- Ostalih 5-20% bi se uputilo na viši nivo zaštite

Značaj:

- Uspešno rešavanje zdravstvenih potreba na nivou primarne zaštite je najkorisnije i najjeftinije za građane i državu, a čuva kapacitete specijalizovanih ustanova za strogo definisana stanja.
- Primarna zdravstvena zaštita je čuvar zdravlja naroda i čuvar državne kase.

Trenutni problemi:

- Poželjan odnos lekar:specijalista je 30:70, trenutno je obrnuto
- Mladi lekari nisu motivisani zbog prevelikog broja pregleda, ogromne administracije i niskih primanja
- Nedostaje mogućnost za akademski razvoj u primarnoj zdravstvenoj zaštiti

7. INOVATIVNI LEKOVI

Inovativni lekovi menjaju tok bolesti i predstavljaju najvažnije oružje savremene medicine u borbi za poboljšanje javnog zdravlja.

Ključna postignuća:

- HIV: transformacija iz smrtonosne u hroničnu bolest
- Hepatitis C: izlečenje u 95% slučajeva nakon 12 nedelja terapije
- Karcinomi: u razvijenim zemljama 5-godišnje preživljavanje preko 75%
- HPV vakcina: 95% smanjenje smrtnosti

Društveni uticaj:

- Inovativni lekovi smanjuju potrebu za bolničkim lečenjem, skraćuju bolovanja, omogućavaju duži radni vek i povećavaju produktivnost.
- Postoji direktna veza između ulaganja u lekove, zdravstvenih ishoda i ekonomskog prosperiteta.

Srbija se po dostupnosti inovativnih lekova nalazi pri samom dnu Evrope:

- Bugarska: 6 puta više inovativnih lekova
- Hrvatska i Mađarska: 3 puta više
- Rumunija: dvostruko više

Ulaganja u lekove (po glavi stanovnika godišnje):

- Srbija: ~130 evra
- Prosek Centralne i Istočne Evrope: skoro dvostruko više
- EU prosek: skoro četiri puta više

Medicina ulazi u eru personalizovane terapije sa biološkim, genskim, CAR-T terapijama i mRNK vakcinama. Broj novih lekova godišnje se povećao sa 10-20 na 40-50.

Da bi naše društvo koristilo ove napretke, akcija je potrebna danas.

Predložena rešenja:

- Povećanje ulaganja u zdravstvo
- Ovo mora postati prioritet. Sadašnjim tempom nikada nećemo dostići ni zemlje regiona.
- Sistemsko finansiranje inovativnih lekova
- Formiranje izdvojene budžetske linije u Finansijskom planu RFZO za ulazak inovativnih lekova na Listu lekova. Ovo rešenje je dokazano uspešno u većini evropskih zemalja i obezbeđuje potpunu kontrolu troškova.

8. ZAKLJUČAK I POZIV NA AKCIJU

Pozivamo donosiocce odluka da:

- Prepoznaju hitnost reforme zdravstvenog sistema
- Povećaju ulaganja u prevenciju i ranu detekciju
- Unaprede primarnu zdravstvenu zaštitu i uslove rada
- Obezbede sistemsko finansiranje inovativnih lekova
- Shvate da je ulaganje u zdravstvo investicija, ne trošak

Jer zdravlje naroda je osnova prosperiteta društva.

U Beogradu, 04.02.2026.